

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Bakalářská práce

Obraz řeky Temže v literárním odkazu
britských autorů (K. Grahame, J. K. Jerome)
Kenneth Grahame and Jerome K. Jerome,
Affinities and Literary Allusions of the River
Thames

Vypracovala: Veronika Zemanová
Vedoucí práce: PhDr. Alice Sukdolová, Ph.D.

České Budějovice 2022

Anotace

Předmětem zkoumání bakalářské práce je literární odkaz britských spisovatelů K. Grahama a J. K. Jeroma, jejichž tvorba je do určité míry spjata s regionem v okolí řeky Temže. Práce v úvodní teoretické části představí pojem literární časoprostor (chronotop) podle studie M. Bakhtina a zaměří se na funkci chronotopu řeky a jejích symbolických významů. Další část práce představí skotského autora dětské prózy Kennetha Grahama v kontextu dětské literatury počátku 20. století a soustředí se na charakteristiku prostoru, krajiny a regionu okolí řeky Temže v Grahamově díle dětské literatury *The Wind in the Willows* v porovnání s prózou autora J. K. Jeroma *Three Men in a Boat*. Práce si klade za cíl analyzovat motivy a téma společné oběma autorům a pokusí se o srovnání pojetí prostoru řeky, symboliky významu cesty a hledání smyslu života postav v literatuře pro dospělého čtenáře (J. K. Jerome) a v literárním odkazu prózy pro děti (K. Grahame).

Klíčová slova: Kenneth Grahame, J. K. Jerome, Temže, Londýn, plavba

Abstract

The aim of the bachelor thesis is the literary legacy of the British writers K. Grahame and J. K. Jerome, whose work is somewhat related to the region around the river Thames. In the opening theoretical part, the work will introduce the concept of literary space-time (chronotope) according to M. Bakhtin's study and will focus on the function of the chronotope of the river and its symbolic meanings. The next part of the thesis will present the Scottish author of children's prose Kenneth Grahame in the context of children's literature of the beginning of the 20th century and concentrate on the characteristics of the space, landscape and region around the River Thames in Graham's work of children's literature *The Wind in the Willows* in comparison with the prose of the author J.K. Jerome *Three Men in a Boat*. The work aims to analyse the motives and theme common to both authors and will try to compare the concept of the river, the symbolism of the meaning of the journey and the search for the meaning of life of characters in literature for adult readers (J.K. Jerome) and in the literary reference to prose for children (K. Graham).

Key words: Kenneth Grahame, J. K. Jerome, Thames, London, sailing

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím zdrojů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta:

Poděkování

Mé poděkování patří PhDr. Alici Sukdolové, Ph.D. za odborné vedení práce, pomoc při výběru tématu a vstřícný a milý přístup. Také děkuji za trpělivost a rady, které mi v průběhu zpracovávání poskytla.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Pojem literární časoprostor (chronotop)	2
2.1	Co je to chronotop.....	2
2.2	Chronotop dobrodružného románu	2
2.3	Chronotop změny	3
2.4	Význam chronotopů	3
2.5	Autor a chronotop.....	4
3	Podoby Temže v průběhu let	5
3.1	První osidlování.....	5
3.2	Bojiště.....	5
3.3	Vyjednávací území.....	6
3.4	Prostor pro nové stavby	7
3.5	Oblíbené šlechtické prostředí	7
3.6	Jarmarky na ledě	7
3.7	Místo na letní aktivity.....	8
4	Temže z pohledu významných autorů	9
4.1	Temže v raném středověku	9
4.2	Proměny řeky v 17. a 18. století	9
4.3	Londýnská řeka v Dickensově tvorbě a viktoriánském období	10
4.4	<i>Heart of Darkness</i> úzce spjaté s londýnským tokem.....	10
4.5	Temže v pojetí T. S. Eliota a modernismu	11
5	Kdo je Kenneth Grahame.....	13
5.1	Dětství.....	13
5.2	Život v Oxfordu	13
5.3	Život po Oxfordu	14
5.4	Počátky tvorby	15
5.5	Život v ústraní.....	15
6	<i>The Wind in the Willows</i>	16
6.1	Obecná charakteristika díla	16
6.2	Postavy	16
6.3	Motivy	17

6.4	Vyprávěcí perspektiva a jazyk.....	18
6.5	Časoprostor.....	19
6.6	Obraz Temže v <i>The Wind in the Willows</i>	20
6.7	Popularita díla	21
7	Jerome Klapka Jerome (J. K. Jerome)	22
7.1	Dětství.....	22
7.2	Kde se vzalo jméno Klapka.....	22
7.3	Autorské začátky	23
8	<i>Three Men in a Boat</i>	25
8.1	Obecné informace o knize	25
8.2	Postavy	25
8.3	Původní předlohy postav.....	26
8.4	Motivy	27
8.5	Vyprávěcí perspektiva a jazyk.....	28
8.6	Časoprostor.....	28
8.7	Obraz Temže v <i>Three Men in a Boat</i>	29
8.8	Popularita díla.....	30
9	<i>The Wind in the Willows</i> vs. <i>Three Men in a Boat</i>	31
9.1	Tvorba autorů	31
9.2	Společné motivy	32
9.2.1	Přátelské pouto	32
9.2.2	Mravní zásady	33
9.2.3	Moderní svět.....	33
9.3	Symbolika Temže a přírody	34
9.4	Hledání smyslu života	35
10	Závěr	37
11	Bibliografie	38

1 Úvod

Literatura, společně s dalšími aspekty, patří neodmyslitelně mezi hlavní prostředky, které formují naši osobnost již od útlého věku. Zpravidla se dětská literatura liší od literatury pro dospělé především tématem a prostředím, ve kterém se děj odehrává. Najdou se zde ale i výjimky, kdy se téma nebo časoprostor shodují, avšak jsou podány čtenáři odlišnou formou. Přestože se může zdát, že tyto dvě roviny literatury spolu nesouvisí, pravdou je, že se vzájemně ovlivňují a obohacují. I ryze dětská kniha může mít přesah do světa dospělého jedince a naopak. Jedním z takových případů je dílo *The Wind in the Willows* od Kennetha Grahama, jenž je jedním z hlavních témat této bakalářské práce.

Práce dále pojednává o literárním odkazu autorů K. Grahama a J. K. Jeroma, který zanechali v dílech britské literatury. Zaměřuje se na rozbor jejich děl, jež jsou úzce spjata s okolím řeky Temže.

V úvodní části je představen pojem literárního časoprostoru (chronotop) podle studie M. Bakhtina a dále se kapitola soustředí na funkci chronotopu řeky, její symboliky a s tím spojené hledání smyslu života. Pasáž představuje řeku v průběhu její historie, a také se zaměří na podstatu toku ve významných anglických literárních dílech.

Následující část se věnuje skotskému autorovi Kennethu Grahmovi, který je znám především pro svoji dětskou prózu. Tato část autora představí a zhodnotí jeho celkový vliv na dětskou literaturu na počátku 20. století. V analytické části se detailněji zaměří na prostor, krajinu a region řeky Temže v Grahmově díle *The Wind in the Willows*.

Kapitola následující je věnována anglickému spisovateli J. K. Jeromovi, který je autorem knihy *Three Men in a Boat*. Soustředí se na jeho knihy pro dospělé čtenáře a zařadí dílo do kontextu autorovy tvorby. Kapitola dále pojednává o motivech Jeromova románu *Three Men in a Boat* a zkoumá časoprostor příběhu.

Hlavním cílem práce je porovnání těchto knih a analyzování společných rysů, motivů a témat. Závěr práce se věnuje prostoru řeky Temže, který je pro oba příběhy společný. Zaměřuje se především na symboliku významu cesty a hledání smyslu života postav, jak v literatuře pro děti, tak i pro dospělé.

2 Pojem literární časoprostor (chronotop)

Nejprve je potřeba si osvojit základní pojmy literatury, mezi které patří časoprostor, díky němuž jsme schopni příběh a hlavní myšlenku díla lépe pochopit.

2.1 Co je to chronotop

„We will give the name chronotope (literally, time space) to the intrinsic connectedness of temporal and spatial relationships that are artistically expressed in literature“ (Bakhtin, 1981, s. 84). Pojem časoprostor můžeme tedy chápat, jak už název napovídá, jako neoddělitelnost prostoru a času. V literárním díle jsou tyto dvě složky chronotopu sloučeny do jednoho celku a obě vzájemně spolupracují. Čas se stává reálně hmatatelným a prostor na tyto proměny reaguje. V uměleckém chronotopu je dominantnější složkou již zmiňovaný čas, dá se tedy říci, že díky časoprostoru dokážeme díla rozlišovat do jisté míry podle druhů a žánrů. (Bakhtin, 1981)

2.2 Chronotop dobrodružného románu

Pro tento žánr je typickým motivem cesta. Dochází zde ke kombinaci zlomových bodů v životě člověka na pozadí skutečné prostorové proměnlivosti osoby, tedy s jejím putováním. Tímto se realizuje metaforické spojení „cesta života“. Pouť se uskutečňuje ve známém až nezajímavém prostředí, díky tomu vystupuje více na povrch samotný osobní příběh postavy. Pohyb už není nadále abstraktní, nýbrž konkrétní.

Důležitou roli zde hraje také setkání, které se odehrává na již zmíněné cestě. Ve většině případech se zde pracuje s motivem silnice, kde se zástupci jednotlivých sociálních vrstev, náboženství, národností setkávají a jejich osudy se protínají v jednom bodě. Díky tomu se objevuje jedinečné spojení osudů, které by se za normálních okolností nestalo. (Bakhtin, 1981)

„Time, as it were, fuses together with space and flows in it (forming the road) (...)“ (Bakhtin, 1981, s. 244).

Ačkoliv se jednotlivé druhy románu od sebe svými chronotopy liší, jeden znak mají společný: jedná se o stejné pojetí cesty. *„(...) the road is always on that passes through familiar territory, and not through some exotic alien world“* (Bakhtin, 1981, s. 245)

2.3 Chronotop změny

Jak už bylo zmíněno, důležitým prvkem dobrodružného románu je motiv cesty. V průběhu putování postavy prochází určitým vývojem, který nemusí být vždy pozitivně vnímán. Často jsou nuceny kvůli okolnostem nebo prostředí podstupovat různé výzvy, které jsou doprovázeny změnami. V takových situacích hovoříme o životním zlomu, pod tímto spojením si každý může představit něco jiného. Jedním z okamžiků může být nalezení samotného smyslu života. Většinou mu předchází období krize, kdy jsou hrdinové románů ztraceni a nevyznají se sami v sobě, chronotop je tedy nabitý emocemi. Překročení prahu, který je obvykle metaforický, je vstupem do nového života. Někteří jedinci svůj dosavadní život změni od základů, jiní se pouze z krize pouučí a přehodnotí své postoje. S tímto úzce souvisí motiv setkání, kdy jedna z vedlejších postav nebo samotný prostor protagonisty nasměruje správným směrem. (Bakhtin, 1981)

2.4 Význam chronotopů

Nejdůležitější podstatou časoprostoru je význam pro vyprávění. Je centrem pro základní naraci příběhu. Osudy hrdinů prostřednictvím chronotopu ožívají a stávají se hmatatelnými, odráží konkrétní čas a místo příběhu. Jedná se tedy o pomyslný startovní bod, od kterého se vše odvíjí. Události, které se nacházejí od chronotopu dál se mohou zdát nezáživnými a v očích čtenáře pouhými fakty. Chronotop slouží jako prostředek, jenž umožňuje zhmotňování času v prostoru, jen díky němu se pointa příběhu stává reálnou. Veškeré abstraktní a filozofické prvky románu na základě časoprostoru ožívají a dostávají tvar.

Dle Bakhtina (1981) je každý literární obraz chrono tématem, dokonce i jazyk je chronotopický. Počet chronotopů je neomezený, vedle těch hlavních existují totiž i chronotopy vedlejší. Každý motiv v knize může mít svůj vlastní a jedinečný časoprostor.

U každého autora se v rámci jednoho literárního díla nebo produkce může objevit i více chronotopů najednou. Mezi nimi dochází k následné integraci a často se jeden z nich stává dominujícím, a řídí tak tok celého díla. Časoprostory mohou mezi sebou i spolupracovat a vzájemně se prolínat, nahrazovat nebo odporovat. (Bakhtin, 1981)

2.5 Autor a chronotop

Autor jakožto tvůrce příběhu, který mu dává ucelený tvar, se nachází mimo pole chronotopů, ale přesto je s nimi úzce spjat. Jeho činnost se projevuje hlavně při rozčleňování knihy na kapitoly a jiné dílčí části. Svět od něj můžeme vnímat buď z pohledu hrdiny, nebo vypravěče, anebo bez použití prostředníka nám příběh přenese. I přes to, že autor daný příběh prožil, ocitá se mimo čas a prostor. Svět, jenž je v díle prezentován jako reálný, nám autor nikdy nemůže představit tak, aby se chronotopicky s realitou shodoval. Jak sám Bakhtin (1981, s. 256) uvádí, označení „*image of the author*“ je neadekvátní pojem, protože vše, co je považováno za obraz a následně vstupuje do chronotopů, je věc stvořená. To je ovšem v rozporu s autorem, protože on je osoba, která tyto skutečnosti vytváří. (Bakhtin, 1981, s. 256)

3 Podoby Temže v průběhu let

Temže neodmyslitelně patří mezi typické prvky londýnské atmosféry. Než přistoupíme k samotné analýze významu řeky v konkrétních dílech britské literatury, je potřeba si stručně osvětlit, jakou funkci v průběhu let Temže plnila.

„It functions in part as a kind of screen onto which a wide range of dreams, nightmares, anxieties, hopes and desires have been and are projected by London's varied inhabitants, as well as by those who imagine the city from outside of London's limits.“ (Barfield, 2007 [online])

Symbol řeky nám zároveň připomíná historické události na pozadí britských dějin. Je ukázkou transformace a veškerých proměn, které se za poslední dobu ve městě udály. Tento vodní tok má ale i své stinné stránky. Řeka představuje i vnitřní hrozbu pro londýnské obyvatelstvo, z důvodu vzrůstu hladiny vody, jenž je způsoben táním ledovců. Přesto se většina obyvatel řídí heslem: *„(...) London is the Thame's city and not vice versa (...)*“ (Barfield, 2007 [online])

3.1 První osidlování

Původně byl britský tok obklopan písčitém prostředím, které se střídalo s bahnitými oblastmi. Poskytoval útočiště hojnému počtu ryb, a zároveň byl zdrojem potravy pro větší zvířata a první obyvatele. Podél toku se obvykle nacházely úlomky seker a dalších nástrojů, které lidé využívali při lovení. Už tehdy byla řeka jednou z možností, jak se se dopravit z jednoho místa na druhé.

To potvrdily archeologické nálezy kánoí, které se podle odhadu používaly před 5 000 lety. Temže následně začala sloužit i jako prostor k obchodování.

Mezi neolitem a dobou bronzovou bylo povodí hojně osídleno, neznámější byla oblast Runnymede. Ta se stala centrem kultury a výroby. Díky strategické poloze u řeky mohli místní obyvatelé pěstovat několik druhů zeleniny a mít domestikovaná zvířata. Řeka byla využívána i jako pohřebiště. Oblast Runnymede v této podobě fungovala až do roku 55 př. n. l., kdy došlo k římské invazi. (Schneer, 2005)

3.2 Bojiště

V průběhu let Temže výrazně měnila svoji podobu i funkci. Po roce 55 př. n. l. se stala prostředím, které sloužilo k boji a prolévání krve. Nejen že byla svědkem všech nepřátelských konfliktů, ale představovala i symbol naděje, který Římané odstrašoval,

bahnité oblasti dělaly totiž Claudiovi a jeho vojákům potíže. Během skoro 300leté nadvlády Říma plnila řeka funkci obchodní a přepravní cesty. Kromě lodí určených k boji byly podle nálezů velké množství rybích koster identifikovány i lodě rybářské, které se nacházely v přístavech. Během okupace byl Londýn velkým vývozcem ovoce, zeleniny, dobytka atd. Postupně se tedy z řeky stávala hlavní mezinárodní tepna. S nárůstem popularity toku se zvyšoval i počet obyvatel v Londýně, který se stal hlavně tržištěm.

Když se Anglie zbavila římské nadvlády, začaly probíhat boje mezi místními obyvateli. Konkrétně mezi dvěma královstvími, Wessex a Mercia. První zmiňované nakonec přebralo nadvládu, a tak se horní tok řeky stal hranicí, která království rozdělovala. Následně se území bránilo proti nájezdům Dánů i Vikingů až do nástupu Normanské dynastie roku 1066. V průběhu těchto let sloužil tok i jako místo k pohřbívání nebo stavění hradů a pevností. Dva nejznámější jsou dílem Normanů: jeden s pohledem na Windsor a druhý na místě dnešního Tower Hill. Od té doby byla Temže spojována se státní mocí a stala se tak ještě větším symbolem. (Schneer, 2005)

3.3 Vyjednávací území

Na počátku 13. století, když na trůn nastoupil Jan Bezzemek, se Anglie ocitla v krizi, protože se jí nedařilo v domácí ani zahraniční politice. Janova neoblíbenost se zvětšila především poté, co ztratil významné kolonie v Normandii a následně zvýšil daně. Baroni, kteří se už v minulosti snažili o omezení pravomoci krále, roku 1215 vtrhli do Londýna a chtěli po králi, aby podepsal dokument s jejich požadavky. Vyjednávání se nakonec uskutečnilo na neutrálním území v Runnymede. Na základě toho byla následně zhotovena 15. července 1215 *Magna charta libertatum*, díky které se musel panovník ve svém rozhodování podřizovat určitým zákonům, a tak měla Anglie zaručené občanské svobody. Součástí dokumentu byl mj. i požadavek na zbavení cla u obchodníků. (Schneer, 2005)

„When people thought of Magna Carta they thought of it as the root of British liberty, and when they thought of that they thought of the meeting at Runnymede and they thought of the Thames.“ (Schneer, 2005, s. 31)

3.4 Prostor pro nové stavby

Během několika staletí se obchod na Temži stával více populární a s tím souviselo i postupné přibývání londýnské populace. Důsledkem byla stavba obrovských doků, jenž lemovaly břehy Temže. Nejznámější byly např. Surrey Commercial Docks nebo Royal Albert Dock. Na počátku 19. století vznikly také systémy hrází, bazénů a skladů. Pro tuto oblast se zažilo označení „*dockland*“. (Schneer, 2005, s. 195)

Začátkem 40. let 19. století otec a syn Brunelovi spojili břehy Temže podvodním tunelem, který se mohl pyšnit tím, že byl první na světě. Přes 400 metrů dlouhý most byl nakonec kvůli rozsáhlým povodním dokončen až v roce 1843 a dodnes jím projíždějí vlaky. (Schneer, 2005)

Řeku v současnosti zdobí několik mostů, z nichž nejznámější je Tower Bridge, který byl dostaven v roce 1894. Po osmileté práci se stal největším zvedacím mostem té doby. Díky hydraulicky poháněným zvedákům jsou po Temži schopny proplout i větší lodě. Dnes se jedná o velmi oblíbenou turistickou atrakci. (City of London, ©2022)

3.5 Oblíbené šlechtické prostředí

Londýnská vyšší společnost začala řeku využívat jako nástroj pro ukázkou své majetnosti, a tak břehy začaly postupně obklopot domy a paláce. Nejvíce známé byly paláce ve Westminsteru a Greenwiche.

Roku 1717 se konal u řeky královský piknik. Na počest krále Jiřího I. složil Georg Friedrich Händel kantátu s názvem „*Water Music*“ (Schneer, 2005, s. 63), která tehdy zazněla poprvé v podání, jak ji známe dnes. Romantické okolí řeky se snoubilo s radostnými tóny trubek, díky tomu byla řeka vnímána jako něco výjimečného a privilegovaného. (Schneer, 2005, s. 65)

3.6 Jarmarky na ledě

Na počátku 18. století se několikrát za sebou stalo, že Temže zamrzla. Londýňané té příležitosti využili a pořádali na zamrzlé hladině mrazivé veletrhy. Jarmarky přilákaly několik tisíc lidí, kteří si užívali ledních radovánek. Lodě se přeměnily na sáně, obyčejné stánky na vyhřívané stany s punčem. Vše bylo doprovázeno sportovními akcemi. Dokonce kočí vyhnali své koně na led a uspořádali na něm provizorní dostihy. Život z ulice se rázem přesunul na vodní tok. Začaly se zde provozovat běžné služby jako kadeřnictví či kovářství.

Každý výrobek, který měl označení „zakoupeno na Temži“, byl velice žádaný. Jarmarky musely být zrušeny po roce 1831 kvůli stržení starého London Bridge. Do této doby zamrzla řeka asi desetkrát a jarmark z roku 1683 byl tím největším. (Schneer, 2005; Thornbury, 2007 [online])

3.7 Místo na letní aktivity

Obyvatelé Londýna si našli chvíli na zábavu nejen během zimních měsíců, když byla Temže zamrzlá, ale i v létě. Pravidelně se zde konaly vodní turnaje, při kterých se utkávali bojovníci, kteří proti sobě plavali na pramicích a následně se bránili mečem nebo holí. Těchto aktivit se často účastnili i samotní králové.

Známa je také soutěž ve veslování o Doggetovu cenu, kterou dostal ten, kdo úspěšně překonal řeku v jejím nejsilnějším proudu. Vítězové byli i finančně odměňováni. (Thornbury, 2007 [online])

4 Temže z pohledu významných autorů

Řeka byla oblíbeným tématem napříč všemi generacemi spisovatelů. Následující pasáž pojednává o tom, jak se vyobrazení londýnského toku měnilo v průběhu let v dílech nejznámějších britských autorů.

4.1 Temže v raném středověku

V tomto období bývá u řeky zdůrazňována její venkovská povaha, tehdy bylo pobřeží obklopeno květinovou výzdobou. Často je oslavována hlavně pro svoji rozměrovou důležitost, nikoliv významovost pro Londýn a jeho obyvatelstvo. To je vidět i v publikaci sonetů od Michaela Draytona (1563-1631) s názvem *Idea*, kde tok označuje jako „*our flood's queen Thames*“. (Drayton, 1908, str. 99) Společně s Temží oslavuje i anglickou královnu, Alžbětu, kterou zde oslovuje jako Bety.

Opačným pohledem se vyznačuje Izaak Walton (1593-1683), který na Temži pohlíží velkolepěji, dokonce ji přirovnává k Tibeře. Tato tvrzení byla populární zřejmě proto, že Londýn v 19. století byl poměrně malým a uzavřeným městem. (Thornbury, 2007 [online])

V poezii byla řeka vnímána více jako prostředek komunikace než jako londýnské prostředí. Existovala však i místa, která byla pro básníky v této době inspirativní. Jednalo se především o oblast Westminsteru, která sloužila zejména jako sídlo panovníků. (Barfield, 2007 [online])

4.2 Proměny řeky v 17. a 18. století

Od 17. století došlo k masivnímu nárůstu počtu obyvatel v Londýně, a tak nebylo divu, že vztah k milované Temži byl čím dál tím složitější. Toto téma vyvolávalo řadu otázek: zda na Temži pohlížet tradičním způsobem, který vychází z venkovské tradice (Temže v raném středověku), anebo satirickým, který spíše bere v potaz rostoucí znečištění toku. Druhý pohled rezonoval společností mnohem častěji, kvůli rozrůstajícímu se počtu obyvatel ve městě. I přes to, že si básníci uvědomují problém, který se týká znečištění řeky, jsou stále schopni na ni pohlížet pozitivně, a to především jako na zdroj surovin. (Thornbury, 2007 [online])

Temže se v 18. století začala měnit před očima a stával se z ní prostředek k dopravě či ubytování. Z původně venkovsky laděné říčky se postupně stával veletok, protékající evropskou metropolí.

V literatuře funguje jako imaginativní chronotop, který má připomínat původní skromnou stránku řeky. Přestože je Temže ovlivňována lidskou činností, stále se na ní dá najít něco vznešeného a dokáže se vymanit ze spáru města. (Barfield, 2007; Thornbury, 2007 [online])

4.3 Londýnská řeka v Dickensově tvorbě a viktoriánském období

Temže bývá oslavována díky zásobám pitné vody, ale i užitečnosti v oblasti dopravy. Kritika se objevuje tehdy, když odráží společenské problémy, které se týkaly znečištění či nemocí. V 19. století se ještě více stupňoval vztah řeky a obyvatel, kdy se Temže stala symbolem pro postavy padlých žen, které zde páchaly sebevraždy.

Naopak Dickens se na Temži dívá jako na možnost pozitivního útěku od všední reality, i když se může podobat skladišti odpadků. Dickens připomíná fakt, že samotná Temže uniká z Londýna, a to ji může později sloužit jako prostředek pro útěk z anglického velkoměsta. Tímto se volně inspiroval J. K. Jerome, který ve své knize *Three Men in a Boat* vnímá Temži jako příležitost pro únik před industrializovaným světem, který hlavní postavy svazuje.

Lze tedy říci, že řeka je v tomto období vnímána jako dobrodružství, protože vede k moři a neznámým věcem, ale zároveň se od moře vrací a zavede nás do známého Londýna, tudíž je i jakousi životní jistotou. (Barfield, 2007 [online])

4.4 *Heart of Darkness* úzce spjaté s londýnským tokem

Na rozdíl od ostatních autorů se u Josepha Conrada v jeho románu *Heart of Darkness* na začátku nesetkáváme s již známým obrazem doků na řece, nýbrž se nacházíme v samotném ústí. Conrad tím tak odkazuje na dřívější vyobrazení Temže, kdy ještě nebyla zastavěna domy, a byla zde možnost lehkého úniku z víru metropole. Vodní tok je zde líčen jako snové místo s nekonečným množstvím možností. (Barfield, 2007 [online])

Útěk od reality, který je z vyprávění patrný, byl pro anglického spisovatele s polským původem denní rutinou. S tím bezpochyby souvisel fakt, že působil jako kapitán v britském námořním loďstvu, Conrada plavba po moři fascinovala, stejně tak jako rybářství. Autor přiznal, že sám sebe vidí z velké části jako námořníka než jako spisovatele, to potvrdil v rozhovoru pro *New York Herald* z roku 1923, kde poznamenal, že námořnictví bylo jednou z jeho tří osobností. (Ray, 2007)

Jeho dlouholetý přítel David Bone ve své publikaci *Landfall at Sunset* (1955) vzpomíná na okamžiky, kdy se s Conradem poprvé seznámil a plavil se s ním po moři. Vzhledově sice připomínal spisovatele, ale jeho srdce bylo námořnické. Přestože s Bonem sdíleli stejnou vášeň, v určitých názorech se rozcházeli, jedním z nich byl svět moderních technologií. Conrad byl kapitán, který vyzdvihoval tradice, spoléhal především na svoji intuici a sílu. (Bone, 1995) Tyto rysy lze najít i ve zkoumaném díle *Three Men in a Boat*, kde hlavní hrdinové často kritizují moderní dobu a snaží se před ní utéct.

Řeka je tedy v *Heart of Darkness* symbolem jednoduchosti a přirozenosti. Zároveň se Conrad uchyluje ke smutnějšímu stylu líčení, kdy nastiňuje prázdnotu toku, který je bez náznaku svobody. Temže je oslavována i kvůli lidským činům, které se zde udály. Ve velké míře odkazuje na dobu, kdy byla Anglie dobývána Římany. Vyzdvihuje i to, že řeka nesloužila pouze jako obchodní cesta, ale především jako prostředek, pomocí kterého na sebe země vyvíjely tlak a vzájemně se kulturně a sociálně ovlivňovaly. (Barfield, 2007 [online])

4.5 Temže v pojetí T. S. Eliota a modernismu

Velkou roli hraje Temže v díle *The Waste Land* od T. S. Eliota. Autorovo vyobrazení řeky odráží typické prvky modernismu. Skladba vychází z pocitu krize, vykořistění a samoty, stejným způsobem je zobrazován londýnský tok. Řeka má symbolizovat sociální odcizení, melancholii, zoufalství a odrážet aktuální dění ve společnosti. Lidé jsou v básnické skladbě hodně ovlivněni industrializací Londýna a přebírají aktuální ideologie, chronotop Temže je tedy prostorem pro kritiku londýnských obyvatel. (Barfield, 2007 [online]; Hilský, 2017) „*Sweet Thames*“ (Eliot, 1922, str. 27), jak ji Eliot oslovuje, působí rozbitým a chaotickým dojmem. Motivy hrůzy a prázdnoty, které jsou prostoupeny celým dílem, jsou odkazem na první světovou válku. Zároveň oslovení řeky v nás vyvolává pocit, že básník má k Temži vztah, není pro něj pouhým básnickým prvkem, nýbrž tichým svědkem veškerých událostí. V kontrastu s moderním světem, jímž je tok ovlivňován, působí nevinně až duchovně.

Stejně tak jako většina moderních děl i *The Waste Land* má typický způsob čtení. Dílo je totiž napsáno cyklickou formou, nemá zdánlivý konec ani začátek, čtenáři připadá nekonečné. Toto by mohlo být paralelou na samotnou řeku, jež se zdá, že také obíhá v kruhu a nikam nepostupuje. Odkaz na Temži lze spatřit i ve struktuře básnické skladby, která je plynulá jako proud řeky. Místy může dokonce připomínat hudební skladbu. (Hilský, 2017)

5 Kdo je Kenneth Grahame

Následující část pojednává o autorovi, který patřil mezi jedny z nejvýznamnějších britských spisovatelů v dětské literatuře. Stručně je zde představen jeho život, kariéra a následně i samotné dílo *The Wind in the Willows*.

5.1 Dětství

Grahame se narodil 20. července roku 1859 v Edinburghu, jako třetí dítě právníka Jamesa Cunninghama Grahama. Jeho dětství bylo poměrně chaotické. Nejprve se rodina přestěhovala do Argyllhire, kde jeho otec vykonával funkci zastupujícího šerifa. Původně zde žili v náhradních domovech, dokud jim nebyl postaven dům nový. Grahamova matka následně po porodu čtvrtého dítěte zemřela na spálu, to bylo skotskému autorovi pouhých pět let. Vzhledem k tomu, že otec vykonával náročnou práci, rozhodl se, že děti svěří do výchovy paní Inglesové, babičce z matčiny strany. Tato dáma žila v The Mount Cookham Dean, vesnici poblíž Thames v Berkshire. Její povaha by se obecně dala charakterizovat jako chladná a přísná, i to Grahama později inspirovalo k napsání jedné z jeho knih *The Golden Age*.

Po sedmi letech soužití s babičkou se otec pokusil o převzetí výchovy, ale neúspěšně. Nakonec přišel o práci v Berkshire a přestěhoval se do Francie, od té doby o děti nejevil zájem. Sourozenci – Helene, William, Kenneth a Roland se vrátili k babičce, jež se přestěhovala do hrabské vesnice v Cranbourne. V devíti letech byl Grahame poslán do školy St. Edward's School v Oxfordu. Zde byl spokojeným studentem a dařilo se mu ve všech rovinách. (Carpenter, 1991)

„Nothing made a deeper impression on Grahame's mind than the beginning of his school-days, they mark the close of an era. Henceforward dream and reality are separated for ever, and the precarious private world the children had created exists only in memory.“ (Green, 1982, s. 29)

5.2 Život v Oxfordu

Jak již bylo zmíněno, Grahame byl školním systémem fascinován, do té doby, než okusil atmosféru v Oxfordu. Protože St. Edward's School byla poněkud nová, panovaly zde anarchističtější podmínky, které se prolínaly s náboženským založením. Tyto nekomfortní situace přinutily Grahama k únikům do přírody, které byly pro něj osvobozující a inspirující. Zprvu byl spisovatel režimem šokován, ale po několika dnech soužití se u něj projevila oxfordská dravost.

Ta byla potřeba v jednotlivých bojích proti větším a silnějším spolužákům, s čímž Grahame neměl zkušenost. Učitelé zde představovali autority, které se nikdy neomlouvaly a nechybovaly.

Je až obdivuhodné, že zde autor vydržel studovat sedm let a měl vynikající výsledky. Získal řadu ocenění, poprvé se objevil v tisku a podílel se na vytváření kroniky. Zajímavostí je, že veškeré vzpomínky na školní léta má tento spisovatel spojen nikoli s anekdotami, nýbrž místy, kde prožíval dobrodružství. (Green, 1983) Jak sám Grahame řekl:

„The two influences which most soaked into me there, and have remained with me ever since, were the good grey Gothic on the one hand and, on the other, the cool secluded reaches of the Thames – ‘Stripling Thames,’ remote and dragon-fly haunted... “
(Green, 1983, s. 39)

Možná i toto byl jeden z momentů, kdy se spisovatel do okolí řeky zamiloval. Tvrdil, že řeka je věrná a plynulá, představuje smysl života a nikdy člověka neopustí. Zároveň se jedná o poslední přirozené útočiště, kde se jedinec schová a izoluje od postupující mechanizace a rychlosti okolního světa. Temže byla pro Grahama návyková, mohl na ni hledět hodiny a nikdy ho neomrzela. (Green, 1983)

5.3 Život po Oxfordu

Po vystudování střední školy v Oxfordu bylo Grahamovi řečeno, že rodina nemá dostatečné finanční prostředky na to, aby mohl jít na univerzitu. Místo toho mu byla nabídnuta stáž v Bank of England, kam po dvou letech práce ve strýcově westminsterské kanceláři zamířil. Fakt, že nemůže nastoupit na univerzitu v Oxfordu, nesl Grahame s obtížemi. Kvůli těmto okolnostem se pomalu loučil se svými sny, jedním z nich bylo psaní na plný úvazek nebo akademická kariéra. Grahame se se svým osudem smířoval těžce, práce v bance ho nenaplňovala, i přesto se dokázal vypracovat na vyšší pozici.

Spisovatel se pravidelně toulal po zapadlých uličkách a restauracích v Soho. Díky tomu si britské hlavní město postupně zamiloval. V průběhu svého pobytu v Londýně se seznámil s významnými osobnostmi, které měly vliv na jeho budoucí život. Jedním z nich byl např. James Furnivall, zakladatel *Early English Text Society*, nebo Thomas Hughes, majitel veslařského klubu. Furnivall v Grahamovi probudil lásku k veslování po řece, zároveň v něm podněcoval touhu k psaní, a proto se tomu Grahame začal věnovat aktivně. (Carpenter, 1991)

5.4 Počátky tvorby

Mezi autorovy prvotiny patřila lyrická díla, později se ale přeorientoval na eseje, které byly volně inspirované Robertem Louisem Stevensonem. V roce 1887 začaly londýnské listy publikovat jeho krátké úryvky, které se týkaly všednodenních věcí. Snažil se v nich o únik z pracovní zátěže, v tom mu pomáhalo cestování po Středomoří nebo dlouhé procházky po Berkshiru. Mezi další témata patřilo jídlo, pití, anebo spánek.

V roce 1893 vychází sbírka s názvem *Pagan Papers*, jednalo se o sbírku esejí. V té době si Grahama všímá W. E. Henley, který ho přiměl k pravidelnému přispívání do časopisu *National Observer*, kde sám působil. Pokoušel se Grahama přesvědčit, aby práce v bance zanechal a věnoval se psaní na plný úvazek, ale všechny pokusy selhaly. Ne, že by tyto nabídky Grahama nelákaly, chtěl okusit bohémský život, ale přesto byl ve své práci spokojen a vyhovovala mu jistota pohodlného života.

Pagan Papers se týkaly šesti příběhů o rodině dětí bez rodičů ve venkovském prostředí, zde Grahame použil autobiografické rysy ze svého dětství. Literární kritika si tohoto díla nijak nevšimla, zato čtenáře oslovilo velice. V roce 1895 bylo dílo rozšířeno o další dětské příběhy a vydáno pod názvem *The Golden Age*. Sbírkou se stala natolik oblíbenou, že pokračování z roku 1898 pod názvem *Dreamy Days* se zařadilo mezi nejvýznamnější díla dětské literatury vůbec. (Carpenter, 1991)

5.5 Život v ústraní

Po publikování *Dreamy Days* se přesunul na osm let do ústraní a psaní se vůbec nevěnoval. Jeho hlavní náplní života byl malý syn Alastair, kterého vychovával společně s manželkou Elspeth Thomsonovou, se kterou se oženil v červenci roku 1899. Svému synovi často vyprávěl pohádky na dobrou noc. Jednoho večera, když chlapec dostal záchvat pláče, mu vyprávěl o žirafách, krtcích a vodních krysách. Toto by se dalo považovat za počátek vzniku díla *The Wind in the Willows*.

Příběh se během čtyř let rozrůstal, nejprve sloužil pro pobavení syna, ale poté skrýval i touhu po zveřejnění. Po publikaci Grahame odešel z funkce tajemníka v bance z důvodu špatného zdravotního stavu. (Carpenter, 1991)

6 *The Wind in the Willows*

„The Wind in the Willows is one of the most famous English children’s books, one of the most famous books about animals, and classic book about messing about in boats.“
(Hunt, 2018 [online])

6.1 Obecná charakteristika díla

Knih, jež byla vydána roku 1908, původně sloužila k uspávání malého syna Kennetha Grahama. Později autor příběhy sepsal do svazku, který pojednává o zvířecích hrdinech a je prokládán popisy venkova, na jehož pozadí se odehrávají různá dobrodružství.

I když je dnes dílo považováno za stěžejní v dětské literatuře, autor ani vydavatelé knihu nikdy neoznačili za dětskou. Její zařazení jaksí vyplynulo díky hlavním postavám, které jsou mladým čtenářům blízké. Jedná se o přátele a sousedy z anglického venkova – Jezevec, Žabák, Krteček a Krysa. Nejedná se ale o klasický příběh o zvířatech, jak se všichni milně domnívají. Hlavní úlohou postav je upozorňovat na lidské vlastnosti, zejména ty negativní. Jen zřídka se postavy chovají jako pravá zvířata. Např. tehdy, když si dělají zásoby na blížící se zimu. (Hunt, 2018 [online])

Zažívají spolu různá dobrodružství, která následně ovlivňují jejich životy. Největší překážkou v jejich životech jsou oni sami, někteří z nich hledají své místo ve zvířecí společnosti, jiní se spokojí s dosavadním osudem a rozhodnou se být oporou pro ostatní. I přes to, že hlavními postavami jsou čtyři zvířátka, některé kapitoly se detailněji věnují postavě Žabáka, protože ta je z pohledu ostatních nejvíce problematická a v nesouladu s životem v lese. Díky tomu má čtenář možnost objevit odlišný svět, jenž je inspirován moderními technologiemi, honosnými sídly a tajemnem.

6.2 Postavy

Grahame zvolil za hlavní hrdiny zvířata, která dětský čtenář moc dobře zná a zasadil je do prostředí, které není nijakým způsobem neobvyklé, přesto je příběh napínavý a graduje. Autor hlavně pracuje s charaktery postav, jež jsou zcela odlišné. Na začátku knihy se seznamujeme s Krtkem, který je z počátku nesmělý a nedůvěřivý, řeka je pro něj velkou neznámou, stejně tak jako ostatní zvířátka. Jeho osobnost se proměňuje tehdy, když potká Krysu, ta je všude zdejší a nic ji nevyvede z míry. Kdybychom měli postavy situovat do lidské říše, je zcela jisté, že Krysa by byla typickým prototypem extroverta, který se nezalekne jakékoliv výzvy.

Díky své bezprostřednosti a lehké drzosti dokáže Krtečka uvolnit natolik, že se z původního introverta stává jedinec, který se nebojí prozkoumávat neznámo.

Úplně odlišný vztah má druhá dvojice v podání Jezevce a Žabáka. Jezevec, který je starší než většina postav, je samotář a do společnosti zavítá jen zřídka. Žije v Divokém lese, kterého se všichni obávají, protože není jednoduché se v něm vyznat. Les je hranicí mezi bezpečnou řekou a neznámým světem. Stejně jako Jezevcův domov, i on sám je velmi tajemný, zásadový a nerad dělá změny. Oproti tomu mladý Žabák se nehodlá v životě nudit a dělá vše pro to, aby tomu tak nebylo. Jeho nevyšpělost se projevuje hlavně v postoji k životním hodnotám. Neuvědomuje si důležitost věcí a lidí, zbytečně utrácí za výtvary moderního světa, jenž v něm probouzejí to nejhorší. Naštěstí se ho v průběhu příběhu ujme moudrý Jezevec, který Žabáka naučí dobrým mravům a navede ho na správnou cestu.

6.3 Motivy

Autor do zdánlivě obyčejného prostředí zasazuje postavy, jež spolu za normálních okolností moc nespolupracují a nesouzní. Tato kniha je ovšem výjimečná v tom, že se zvířecím hrdinům přiřazují typicky lidské vlastnosti a věci. Kdybychom si odmysleli vizuální stránku románu a soustředili se pouze na promluvy a charaktery, zjistíme, že se většina postav podobá lidem z našeho okolí, nebo jsme jimi dokonce my sami.

Bezpochyby nejsilnějším prvkem, který nás doprovází v průběhu celého čtení, je motiv přátelství. I zde, stejně jako v lidském světě, vzniká zcela náhodně a v moment, kdy ho nečekáme. Není založeno na žádných pravidlech a spojuje hrdiny, kteří jsou často pravými opaky, takovým příkladem může být dvojice Jezevce a Žabáka. I přesto, že jsou protagonisté odlišného věku a postavení, spojuje je vzájemné přátelské pouto, které překoná i pýchu a sobectví Žabáka. Síla této dvojice je právě v tom, že se milují navzdory svým neduhům a dokážou s nimi pracovat a porazit je.

Jedním z dalších témat, jemuž se kniha věnuje, je pohled na moderní svět. Většina postav je se svým dosavadním způsobem života spokojená a nehodlá se nechat ovlivňovat rušným velkoměstem. Často zde můžeme najít narážky na to, že za hranicemi lesa je svět, který není v ničem lepší, vyvolává v nás pocit nejistoty, to na začátku příběhu potvrzuje Krysa svým výrokem: „*Beyond the Wild Wood comes the Wilde World, said the Rat. And that's something that doesn't matter, either to you or me.*“ (Grahame, 1993, s. 18)

Postavy se snaží o eliminování některých lidských zásahů do zvířecí říše, paradoxem ale je, že se sami jako lidé chovají.

V příběhu se velmi ctí tradice, zejména u postavy Jezevce. Kontrastem v tomto vnímání je Žabák, který je na rozdíl od ostatních moderními technologiemi fascinován. Rychlost, nevyzpytatelnost a nekonečné možnosti, tak se v knize prezentují technologie. Postava Žabáka je tímto světem ovlivněna natolik, že zapomíná na morální zásady. V momentu, kdy spatří auto, je smyslu zbaven: „*This is real life again, this is once more the great world from which I have been missed so long.*“ (Grahame, 1993, s. 154)

Otázkou ovšem je, zda by byly automobily a jiné vymoženosti popisovány stejně, kdyby se dostaly do rukou klidného a uspořádaného jedince. Domnívám se, že přesně na tomto příkladu chtěl spisovatel ukázat, jak jsou lidé, potažmo zvířata, rozdílných povah a podle toho se chovají. Kdyby se moderní technologií ujal moudrý Jezevec, určitě by zde byly popisovány jako užitečné, výhodné a bezpečné. Grahame ale chtěl docílit toho, aby se zdůraznila hrozba těchto prostředků a dal najevo, jak to dopadá, když je nevyužíváme správným způsobem. Zároveň v nás vzbuzuje odhodlání je vyzkoušet, hlavně v pasážích, kde popisuje Žabákovu nadšenost.

6.4 Vyprávěcí perspektiva a jazyk

Román je psán v er-formě v minulém čase. Vypravěč je vševědoucí, často odkazuje na to, co si postavy myslí, jak se cítí. Nijak ale nekomentuje jejich činy a špatná rozhodnutí, nechává čtenáře, aby si názor vytvořil sám. Postavy se vyjadřují přímou řečí či soukromými monology, které se ale omezuje na jednoduché věty a jsou jen zřídka rozvinuté.

Autor zde používá velice bohatý jazyk, jenž se skládá z celé řady přívlastků a přirovnání. Často se v příběhu setkáváme s dlouhými popisnými pasážemi, které nám mají prostředí a situaci lépe přiblížit a vykreslit. Zároveň je jazyk uzpůsoben dětskému čtenáři, neobjevují se zde složité obraty ani cizí fráze, naopak lze v románu spatřit i slova, která jsou pouhým seskupením hlásek (Grahame, 1993, str. 15), doplněné o značné množství citoslovcí. Díky tomuto prvku se cítíme být blíže k porozumění zvířecí řeči. Čtenář se zde setkává i s častým opakováním slov, to způsobuje zrychlování promluvy a děje.

Může se tedy zdát, že text občas rytmicky připomíná hudební skladbu, která ovšem není tak plynutá, protože je často přerušována pasážemi, kdy se hlavní hrdinové zamýšlí, to je v textu signalizováno pomlčkami, či tečkami a slova, která jsou říkána s důrazem jsou značena kurzívou.

6.5 Časoprostor

Na prvních stránkách románu se nám Temže představuje jako klidná a nevinná říčka, která poskytuje útulná zákoutí pro příbytky zvířátek. Popis řeky v této části díla je romantický a melancholický:

„Green turf sloped down to either edge, brown snaky tree-roots gleamed below the surface of the quiet water, while ahead of them the silvery shoulder and foamy tumble of a weir, arm-in-arm with a restless dripping mill-wheel, that held up in its turn a grey-gabled mill-house, filled the air with a soothing murmur of sound, dull and smothery, yet with little clear voices speaking up cheerfully out of it in intervals.“ (Grahame, 1993, s. 18)

Postupně rozvíjející se přívlastky nám dopomáhají k tomu, abychom si londýnský tok dokázali představit v pravém světle. Vypravěč si všimá proměn řeky v průběhu dne, jejích barev a odlesků. Z příběhu se může zdát, že se pohled na řeku proměňuje s vývojem jedné z hlavních postav, Krtečkem.

Nejprve byl řekou očarován, ale zároveň ji respektoval, protože pro něj představovala řadu otázek, proto je občas okolí řeky a zejména Divokého lesa líčeno strašidelně: *„Pausing there a moment and looking back, they saw the whole mass of the Wilde Wood, dense, menacing, compact, grimly set in vast white surroundings, (...)“* (Grahame, 1993, s. 66) S přibývajícím odvahou se řeka stává ideálním prostředím pro trávení volného času a dovádění na lodičkách. Motiv plavby po řece má symbolizovat propojení zvířat s přírodou a jejich vzájemnou symbiózu. Kontrasty se objevují, když se na scénu dostává Žabák, ten se pohybuje v přepychovém sídle, jež je pravým opakem prosté přírody, to je umocňováno přítomností automobilů: *„They reached the carriage-drive of Toad Hall to find, as the Badger has anticipated, a shiny new motor car, of great size, painted a bright red (Toad’s favourite colour), standing in front of the house.“* (Grahame, 1993, s. 85)

Co se týká doby, ve kterém se děj odehrává, ta je velice proměnlivá. Jediné, co lze z textu vyčíst, jsou roční období, která se v průběhu příběhu střídají. Grahamovi se

povedlo převést pocity a obrazy do slov tak, že jsem schopni si každé období spojit s určitou barvou. Např. při čtení situací, které se odehrávají v podzimní scénérii, na nás okamžitě dýchne závan smutku a osamělosti:

„But the constant chorus of the orchards and hedges had shrunk to a casual evensong from a few yet unwearied performers, the robin was beginning to assert himself once more, and there was a feeling in the air of change and departure.“
(Grahame, 1993, s. 124)

6.6 Obraz Temže v *The Wind in the Willows*.

Symbol řeky a její proměny jsou v románu líčeny obdobně jako samotný prostor. Největší kontrast je vidět při střídání dne a noci. Za denního světla je Temže popisována velmi romanticky, zejména v letních měsících. S přibývajícím tmou se ale okolí řeky proměňuje v poetické místo, které je postavám ještě o kousek blíže. Temže jim naslouchá, je pro ně zrcadlem a ochráncem. Noční scénérii líčí Grahame takto:

„The willow-wren was twittering his thin little song, hidden himself in the dark selvedge of the river bank. Though it was past ten o'clock at night, the sky still clung to and retained some lingering skirts of light from the departed day, and the sullen heats of the torrid afternoon broke up and rolled away at the dispersing touch of the cool fingers of the short midsummer night.“ (Grahame, 1993, s. 97)

V noci se zvuky řeky rozléhají celým krajem, zdá se, že je tok vlídnější a souzní s hlavními hrdiny: *„(...) while stars grew fuller and larger all around them, and yellow moon, appearing suddenly and silently from nowhere in particular, came to keep them company and listen to their talk.“* (Grahame, 1993, s. 32)

Temže pro postavy symbolizuje bezpečné útočiště. Nejvíce si ji přivlastňuje Krysa, která je s břehy řeky spjata a nikdy by je neopustila. Často v příběhu vyzdvihuje, že na řece je všechn život a nic jiného neexistuje. Krteček tyto názory s krysou sdílí, řeka je pro něj novým domovem, který skýtá neprozkoumaná místa k objevování. Kontrastem je pohled Žabáka, pro kterého je tok obyčejnou a všední záležitostí, má pocit, že už ho nemůže překvapit.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že tento prostor je idylický, Grahame nezapomíná na negativní tvář toku. Hned v úvodu příběhu neopomíná fakt, že voda může způsobovat potíže, hlavně tehdy, když je období dešťů a záplav. Břehy lemované květinami se promění v bahnitě oblasti a příbytky zvířátek se naplní říční vodou.

6.7 Popularita díla

Původně se měl román jmenovat *The Wind in the Reeds*, ale W. B. Yeats vydal knihu, která měla skoro identický název, a tak se Grahame rozhodl pro název *The Wind in the Willows*. Všichni vydavatelé, kterým bylo dílo zasláno, ji odmítli, až na *Methuen*, kteří se ale s Grahamem domluvili, že mu nezaplátí žádnou zálohu.

Na podzim roku 1908 byla kniha vydána a literární kritici slovy nešetřili. Dílo bylo považováno za nevhodné a nezábavné pro dětské čtenáře, a naopak pro dospělého bylo neuchopitelné. Anglický romanopisec, Arnold Bennett, jako jediný vznesl pozitivní reakci, když ji prohlásil za „zcela úspěšnou“. Po tomto neočekávaném propadu odeslal Grahame kopii knihy tehdejšímu americkému prezidentovi Theodorovi Rooseveltovi, jelikož v minulosti vyjádřil obdiv k jeho dřívějším dílům. Rooseveltovi se dobrodružný román velice zamlouval, a proto přinutil vydavatelství *Scribners*, aby knihu vydalo. Od té doby kniha nabírala na popularitě a prodeje rostly raketovou rychlostí. (Preston, 2008 [online])

V současnosti existuje 50 vydání v anglickém jazyce. Dílo bylo zveršováno, a dokonce přetvořeno do anglických učebnic pro děti. Nechybí ani audio a video adaptace, filmy, lepoprela, divadelní hry aj. Kniha se dočkala i pokračování s názvem *The Willows in Winter* (1993) od William Horwooda. Knížka se stala také inspirací pro sochařské umění, anebo pro svět Disneylandu. (Hunt, 2018 [online])

Na počest díla byla otevřena i část muzeum *River & Rowing Museum* v Henley on Thames, kde díky 3D výstavě ožívá příběh zvířecích kamarádů. Speciální oslavy zde probíhaly hlavně v roce 2008, kdy kniha oslavila 100 let od svého vydání. (Preston, 2008 [online])

7 Jerome Klapka Jerome (J. K. Jerome)

Tématika hledání smyslu života, mravního ponaučení a sounáležitosti s přírodou se objevila i v literatuře pro dospělé. Velkou pozornost jí věnoval britský spisovatel Jerome K. Jerome, který je velice často spojován s K. Grahamem právě kvůli společným motivům. Mimo jiné se oba věnují prostoru řeky Temže, jenž představuje symbol anglické literatury. Následující část práce Jeroma představí a pojedná o jeho nejznámějším díle *Three Men in a Boat*, které bývá dáváno do kontrastu s *The Wind in the Willows*.

7.1 Dětství

Anglický autor se narodil 2. května 1859 ve Walsall ve Staffordshire, jako nejmladší ze čtyř dětí. Pocházel z chudých poměrů, měl dvě sestry, Paulinu a Blandinu, a bratra Miltona, který brzy zemřel. Sam přiznává, že tato událost byla pro rodinu velice traumatizující „*My brother's death left a gap in the family.*“ (Jerome, 1926, s. 14)

Jeho otec, Jerome Clapp Jerome, se přestěhoval za prací do Londýna, kde chtěl provozovat velkoobchodní železářství a rodina ho do anglického hlavního města následovala o několik let později, když byly Jeromovi čtyři roky. Autor přiznává, že až zde si vybavuje první vzpomínky na dětství, ale jsou hodně zmatečné:

„*As I grew older, I was allowed to wander about the streets a good deal by myself. My mother was against it, but my father argued that it was better for me. I had got to learn to take care of myself.*“ (Jerome, 1926, s. 15)

Život v Londýně nebyl pro Jeroma idylický, děti z ulice ho často šikanovaly a pronásledovaly. Na počátku 70. let Jeroma zasáhla smrt jeho otce, který trpěl srdeční chorobou. Následně ve 14 opustil střední školu a s pomocí rodinného přítele dostal stáž na londýnské severozápadní železnici v Euston. (Oulton, 2012)

7.2 Kde se vzalo jméno Klapka

Původ prostředního jména lze hledat u autorova otce, který se narodil v Londýně se jménem Jerome Clapp. Stal se kazatelem a ve volném čase se věnoval zemědělství a pokusil se o těžbu stříbrné rudy na svém pozemku, ale neúspěšně. V té době byla rodina dobře finančně zabezpečena, ale v roce 1855 se Clappovi přestěhovali z Appledore do Walsallu, kvůli neustálým pomluvám od místních obyvatel. Tehdy si otec změnil jméno na Jerome Clapp Jerome.

Do této vysoce nábožensky založené rodiny se následně narodil syn Jerome Junior, jenž byl pokřtěn jako Jerome Clapp Jerome. Aby se chlapcovo jméno nepletlo se jménem otce, dostal malý Jerome přezdívku Luther. (Nicholas, 2007 [online])

Ve většině odborných knih se dozvídáme, že spisovatel prostřední jméno, Klapka, získal už při křtu. Jméno dostal po hrdinovi maďarské války, generálovi Georgi Klapkovi. Když se Jerome Junior narodil, generál Klapka byl v té době údajně u rodiny na návštěvě. Ačkoliv kolem příběhu s generálem Klapkou existují určité pochybnosti, přesto spisovatele známe pod jménem Jerome Klapka Jerome (JKJ), je to z toho důvodu, že toto jméno přijal při vydávání svojí první knihy. (Nicholas, 2007 [online])

7.3 Autorské začátky

Po smrti matky odešel Jerome v 15 letech ze železnice a živil se jako herec a v 18 letech debutoval pod pseudonymem Harold Crichton. Po třech letech kočovnou společnost opustil a věnoval se naplno žurnalistice. V jeho repertoáru se nacházeli eseje, satiry a povídky, které ale nebyly společností přijaty s úspěchem. Autor vystřídal několik zaměstnání, ale na psaní nezanevřel. Pokoušel se o různé žánry, ale nic z toho nebylo úspěšné. Pouze jeden jeho počin byl odměněn výtiskem. Jednalo se o smutným příběh o dívce, která z nešťastné lásky zemřela a proměnila se ve vodopád. (Nicholas, [online]; Jerome, 1926)

V té době si na pokoji po večerech pročítal sbírku básní od H. W. Longfellowa s názvem *By the Fireside*. Zaměřil se hlavně na báseň *Gaspar Becerra* a její začátek:

„By his evening fire the artist

Pondered o'er his secret shame...“ (Longfellow, 1850, s. 70)

A následně poslední dvojverší:

„...That is best which lieth nearest;

Shape from that thy work of art.“ (Longfellow, 1850, s. 72)

Báseň ho zasáhla natolik, že se rozhodl napsat vlastní knihu o povolání herce. Ve svém životopise na tuto chvíli vzpomíná takto:

„It came to me that Longfellow was telling me not to be bother about other people's troubles – those of imaginary maidens turned into waterfalls, and such like – but to write about my own. “ (Jerome, 1926)

Zrodila se kniha *On the Stage – and Off*, která se týkala hereckého života v pozdním viktoriánském věku. Dílo se nestalo okamžitě populárním, Jerome dostal nespočet odmítnutí. Nakonec se mu ozval W. Almyer Gowing, redaktor časopisu *The Play*. Gowing oceňoval na díle hlavně jeho pravdivost, a tak odměnil autora pětilibrovou bankovkou. Zajímavostí je, že ji Jerome hned neutratil, nýbrž si ji schoval a později ji použil na koupi kanceláře.

O rok později, tedy 1886, vydal Jerome další literární počín, *Idle Thoughts of an Idle Fellow*, jednalo se o sbírku krátkých filozofických esejí se špetkou humoru. Tato sbírka se stala okamžitě bestsellerem a získala si oblíbenost u čtenářů. Následně spisovatel napsal i několik divadelních her, za zmínku stojí např. *Barbara* nebo *Miss Hobbs*. (Nicholas, 2007 [online])

8 *Three Men in a Boat*

8.1 Obecné informace o knize

Knihu *Three Men in a Boat* začal Jerome psát po svatbě s Georginou Elizabeth Henriettou Stanleyovou (Ettie) roku 1888, když pár trávil líbánky na řece Temži.

Na úvod románu se ocitáme v jednom z londýnských bytů, kde sedí tři muži ve středním věku, jsou unaveni dosavadním životem a přemýšlí, čím by ho mohli obohatit. Zároveň se shodují na tom, že jsou vyčerpaní a potřebují odjet z města. Vymyslí si dobrodružnou cestu po Temži, kterou chtějí zrealizovat co nejdříve. V průběhu plavby prochází různými zkouškami, které prověří jejich přátelské pouto a samotné charaktery postav.

Příběh a prostředí románu není podstatným aspektem díla, pouze podtrhuje vlastnosti ústředních postav. Hlavním úkolem knihy je pobavit čtenáře a vyvolat v něm pocit, že protagonisty zná. Jerome chtěl docílit toho, že při popisu zábavných scén si čtenář dosadí do příběhu někoho ze svého okolí, nebo i sebe samotného a bude celou situaci prožívat s postavami. Zároveň zde odkazuje na banální situace, které se pravděpodobně staly mnoha lidem, ale nikdo se nad nimi nepozastavuje v takové míře, jako Jerome.

8.2 Postavy

Již od začátku díla jsme v tažení do životů tří starých mládenců, kteří sedí v pokoji a polemizují nad tím, proč jsou tak nemocní. Nakonec se toto rozjímání vyvine v pomyslnou soutěž o to, kdo je na tom nejhůře. Je až komické, jak se postavy baví o věcech, které by pro jiné lidi byly malicherností, ale zde jsou tyto situace zveličovány a zdůrazňovány.

Jerome, vypravěč knihy, je postarší pán, jenž nemá moc vlasů. Zdá se, že má spoustu přátel a zná velké množství lidí. V průběhu vyprávění totiž často odkazuje na příběhy, které sám zažil, nebo slyšel od svého okolí. Již podle jeho úvah si nelze nevšimnout, že má o sobě vysoké mínění. Myslí si, že je všeznalý a dokáže vyřešit situace lépe než ostatní. To se projevuje i v úvodním obraze, kdy se přátelé rozhodnou, že je čas zabalit si na cesty. Jerome se nabídl, že to udělá s vidinou pomoci od ostatních, to se ale spletl. V tu chvíli se dozvídáme více o jeho povaze:

„*There is nothing does irritate me more than seeing other people sitting about doing nothing when I'm working.*“ (Jerome, 2020, s. 45)

Součástí skupiny je i bankéř George, který má tendenci přehánět. Veškeré příhody zveličuje a vymýšlí si. Jeho největší zálibou je spánek, kvůli tomu si ho přátelé často dobírají a stává se tak předmětem posměchu. Plavbu George vnímá jako prostor pro seberozvoj, proto si s sebou vzal banjo, na které se původně chtěl naučit hrát. Ve skutečnosti je to jen další marný pokus dokázat něco, co by bylo výstupem z komfortní zóny. Za ten můžeme považovat už samotnou cestu, kterou prvotně inicioval právě George.

Dalším v pořadí je William Harris, jenž je dle Jeroma necitlivý a nikdy by neuronil slzu. Rád se spoléhá na ostatní a čeká až za něj udělají jeho práci. Obdivuje staré náhrobky a hřbitovy a pravidelně je navštěvuje. To požaduje i v průběhu plavby a kvůli tomu vzniká celá řada sporů.

Posledním účastníkem výpravy je Montmorency. Z počátku se příliš neprojevuje a vypravěč ho zmiňuje jen sporadicky. Až ve druhé kapitole se dozvídáme, že Montmorency je ve skutečnosti pes: „*The look at Montmorency you would imagine that he was an angel sent upon the earth, for some reason withheld from mankind, in the shape of a small fox-terrier.*“ (Jerome, 2020, s. 25)

8.3 Původní předlohy postav

Jak sám autor přiznal, všechny hlavní postavy, kromě Montmorencyho, mají skutečnou předlohu. Carl Henschel byl předobrazem pro Harrise. Jeho otec vynalezl fotolep, díky kterému byl umožněn tisk obrázků do novin. K této postavě se váže i jedna zajímavost: z knihy je patrné, že Harris je veselý mládenec, který má rád alkohol. Jeho postava zná veškeré hostince v okolí, ovšem ve skutečnosti byl Henschel abstinentem. (Nicholas, 2007 [online])

Bankovního úředníka George Wingrava potkal Jerome, když působil jako zaměstnanec advokátní kanceláře a ubytoval se v pokoji v Newman Street. George zde také přebýval. Aby oba ušetřili peníze, sestěhovali se do jednoho pokoje. Společně navštěvovali divadelní inscenace a vyprávěli si různé příběhy, až tento vztah přerostl v doživotní přátelství. (Jerome, 1926, s. 111)

Nakonec se všichni domluvili na putování po Temži, které se stalo inspirací pro napsání *Three Men in a Boat*. Jak sám autor přiznává (Jerome, 1926, s. 108), příběh o

plavbě si nemusel vymýšlet, protože to byl jeden z jeho zážitků z mládí. Napsání knihy bylo tudíž méně náročné, protože pouze vzpomínal na svoji oblíbenou činnost.

Jerome koncipoval knihu jako pouhý popis plavby. Až po vydání publikace zjistil, že je i ceněným humoristou. Záměrem totiž nebylo napsání satirického románu, nýbrž jen seskupení vzpomínek do jednoho celku. (Jerome, 1926, s. 108)

8.4 Motivy

Vyprávění je založeno na pevném přátelském poutu, které mezi sebou ústřední postavy mají. Přestože se znají mnoho let a zažili spolu nejrůznější situace, občas se přátelé překvapí a vzájemně pobaví. Jejich původní plán byl takový, že jim řeka pomůže s odpočinkem a vzdálí je od ruchu velkoměsta, na konci plavby mají naopak pocit, že je práce na lodi ještě více zaměstnala. I tak jsou na sebe pyšní, protože se nevzdali a společně vydrželi až do posledních okamžiků. Bez vzájemného propojení by takovéto putování bylo nezvladatelné a depresivní. Fakt, že muži o sobě vědí skoro vše a jsou schopni předpovídat své budoucí jednání, jim pomáhá ve zvládnutí náročných situací v podobě deště, neschopnosti uvázat loď nebo přípravy snídaně.

Jerome nám v díle nabízí řadu anekdot, které jsou založeny na otázce morálních zásad, kniha takto kritizuje společnost 19. století. Často se setkáváme se situacemi, kdy se postavy objeví ve společnosti, která působí povrchně a stylizovaně. Příkladem je okamžik, kdy se ocitáme na večíрку, kde má vystoupení německý zpěvák. Nikdo z přítomných hostů němčině nerozumí, a tak se nechají jednoduše omámit tvrzením, že zde zazní satirická píseň, ve skutečnosti se jednalo o smutnou baladu. Hosté místo toho, aby přiznali svoji neznalost či chybu, raději předstírají zájem.

Výrazným motivem knihy je kontrast mezi idylickou vizí mužů a samotnou realitou řeky. Před plavbou se veslování na řece zdá být primitivní. Hrdinové si řeku představují pohádkově a bez problémů, tomu odpovídá i seznam věcí, které si na loď chtějí zabalit. Jejich důstojnost a pevně ukotvené vize se promítají i v oděvech. Na rozdíl od ostatních se muži vybavili flanelovými košilemi a obleky. Střet s realitou je bolestivý a nečekaný. Popis prostředí se náhle proměňuje a je temnější. Tento kontrast můžeme spatřit např. v druhé polovině díla, kdy se na hladině Temže objeví tělo mrtvé ženy: „*And then he drew back with a cry, and a blanched face. It was the dead body of a woman. It lay very lightly on the water, and the face was sweet and calm. It was not a beautiful face, it was too prematurely aged-looking, too thin and drawn, (...)*“ (Jerome, 2020, s. 219)

8.5 Vyprávěcí perspektiva a jazyk

Příběh je vyprávěn v ich-formě, kdy vypravěčem je jedna z hlavních postav, konkrétně Jerome. Vzhledem k tomu, že je o knize známé, že se jedná o vyprávění anekdot z autorova života, je jisté, že vypravěčem je sám spisovatel Jerome K. Jerome. Po většinu času se děj odehrává v minulosti. Jen výjimečně autor přechází do přítomnosti, např. tehdy když odkazuje na podpis *Magny Charty* a krále Jana: „*He rides to where the barges lie in readiness, and the great Barons step forth from their ranks to meet him.*“ (Jerome, 2020, s. 147) Zde chtěl autor vyjádřit důležitost momentu, proto děj dělá aktuálním, aby měl čtenář pocít, že je součástí příběhu.

Román není souvisle vyprávěn, nýbrž se jedná o úlomky z anekdot, své myšlenky Jerome řetězí instinktivně. Plavba je pro něj popudem ke vzpomínání. Vypravěč také děj komentuje svými osobními poznámkami, občas se detailněji zamyslí a začne filozofovat nad tím, jak některé situace mohou ovlivnit budoucnost: „*Will it bet he same in the future? Will the prized treasures of today always bet he cheap trifles of he day before?*“ (Jerome, 2020, s. 69)

Text je psán krátkými údernými větami, které se střídají s dlouhými popisnými pasážemi přírody a historie. Postavy promlouvají pomocí přímé řeči nebo vypravěče. Najdou se i pasáže, kdy Jerome úplně odbočí od původního stylu. Např. tehdy když vypráví o pěveckém talentu Harrise. Jeho vystoupení je zapsáno jako divadelní hra:

„*Harris [standing up in front of piano and addressing the expectant mob]: I'm afraid it's a very old thing, you know. But it's the only thing I know. (...)*“ (Jerome, 2020, s. 94)

Setkáváme se zde tedy se scénickými poznámkami a replikami. Jiná situace nastává ke konci knihy, kdy se muži blíží do Oxfordu, zde text působí průvodcovským dojmem:

„*From Wallingford up to Dorchester the neighbourhood of the river grows more hilly, varied, and picturesque. Dorchester stands half a mile from the river. It can be reached by paddling up the Thames if you have a small boat, but the best way is to leave the river at Day's lock, and také a walk across the fields.*“ (Jerome, 2020, s. 237)

8.6 Časoprostor

Příběh se bezpochyby odehrává v 19. století, sám vypravěč nás na to několikrát upozorňuje: „*(...) some quiant-perched eyrie on the cliffs of Time, from whence the surging waves of the nineteenth century would sound far-off and faint.*“ (Jerome, 2020, s. 11)

To, jak Jerome popisuje okolí řeky, je ovlivňováno aktuálním počasím nebo náladou, která mezi přáteli vládne. Začínáme romantickým líčením, kdy je řeka prostorem pro tajemství a klid. Zejména noční scenérie je popisována velmi poeticky:

„And we sit there, by its margin, while the moon, who loves it too, stoops down to kiss it with a sister's kiss, and throws her silver arms around it clingingly, and we it as it flows, ever singing, ever whispering, out to meet its king, the sea (...)“ (Jerome, 2020, s. 20)

Příroda je personifikována, zdá se, že k postavám promlouvá. Jerome ji označuje jako matku, která se lidí zmocňuje jako svých dětí a bere je do své náruče.

Vypravěč postupně vyjmenovává místa, kterými loď projíždí a odkazuje u nich na významné historické události a osobnosti např. Viléma Dobyvatele, Tudorovce, Jindřicha VIII.

8.7 Obraz Temže v *Three Men in a Boat*

I když je řeka prezentována idylicky, přesto se její popisy v průběhu knihy mění. Nejprve ji vnímáme až pohádkově: *„(...) the windy shadows skimming lightly o'er the shallows, (...), or the great trees by the margin looking down at their own image, (...)“* (Jerome, 2020, s. 33)

Její břehy lemují pole, lesy, ale i paláce, doky a plavební komory. Je to také prostor pro kritiku moderní společnosti, kterou muži opovrhují. Jerome nezapomíná i na stinné stránky toku, kdy se kolem břehů potulují žebráci, kteří chtějí z vodních radovánek získat peníze. Jeroma by tyto okolnosti obvykle nezajímaly, ale jeho přítel Harris je srdcem velmi dobrotivý, a tak se snadno nechal omámit.

S blížícím se koncem plavby je řeka spíš obtíží než zábavou. Např. úseky u Sunbury jsou pro muže náročné na veslování, proto se soustředí zejména na to, aby se co nejrychleji dostali ke břehu, než na kouzelné okolí. Temže postupně podkřývá opravdové charaktery postav, je tichým průvodcem a naslouchačem. Vyloženě negativně je vnímána řeka na konci příběhu, kdy se slunce schová za mraky a z nebe se spustí nekonečný déšť:

„But the river- chill and weary, with the ceaseless raindrops falling on its brown an sluggish waters, with the sound as of a woman, weeping low in some dark chambre, while the woods, all dark and silent, shrouded in their mists of vapour, stand like ghosts upon the margin, (...)“ (Jerome, 2020, s. 247)

8.8 Popularita díla

Ve svém životopisu (Jerome, 1926, s. 114) autor tvrdí, že mu kniha přinesla slávu, to odráží i počet prodaných publikací. Od prvního vydání se ve Velké Británii během 20 let prodalo přes 200 000 výtisků. Postupně byla kniha vydána skoro ve všech světových jazycích. Její oblíbenost se projevila i na plátcích nebo divadelních prknech, kde byla adaptována do muzikálu od Huberta Gregga. Dílo se dočkalo i volného pokračování s názvem *Three Men on the Bummel* (v Americe *Three Men on Wheels*). Pokračování nebylo tak pozitivně přijato kritikou jako díl první, nicméně je zde cítit snaha navázat na předešlou knihu stylem humoru a energií. (Nicholas, 2007 [online])

Nejen samotný autor, ale i řeka Temže se stala vyhledávaným objektem. Do té doby jí nebyla přidávána větší hodnota, ale po vydání Jeromovy knihy se okamžitě stala centrem rekreace. Během následujícího roku od vydání *Three Men in a Boat* vzrostl počet registrovaných lodí o 4000. (Nicholas, 2007 [online])

9 *The Wind in the Willows vs. Three Men in a Boat*

Poslední kapitola se pokusí o porovnání tvorby K. Grahama a J. K. Jeroma, kteří významně přispěli do britské literatury svými díly *The Wind in the Willows* a *Three Men in a Boat*. Soustředí se na společná témata a motivy knih. Poodhalí, co se skrývá za symbolikou plavby na řece Temži a zmapuje jednotlivé odlišnosti děl.

9.1 Tvorba autorů

Přestože se tvorba obou autorů může zdát velice podobná, v jednom aspektu se odlišují určitě. Zatímco Jerome se věnuje literatuře pro dospělé, Grahame se soustředí především na literaturu dětskou. Tomu odpovídá i uzpůsobení děl pro konkrétní čtenáře.

K. Grahame se zaměřil na hrdiny, kteří pocházejí ze zvířecí říše. Ti jsou zpravidla dětskému čtenáři bližší a dokážou ho inspirovat. Příběh popisuje čtyři povahově odlišná zvířátka, která společně zažívají nejrůznější příhody. Nenásilnou formou zde autor vykresluje jejich neduhy, které postavám často způsobují nepříjemnosti.

Na začátku knihy *The Wind in the Willows* lze hrdiny jednoduše rozlišit na záporné a kladné, v průběhu vyprávění některé z nich procházejí osobní proměnou, to může být pro mladé čitatele poučné. Hrdinové jsou také rozděleni podle věku, tomu odpovídají i jejich vlastnosti. Rysy, které bychom předpokládali u staršího a zkušenějšího člověka, jako např. rozumnost, vstřícnost či ochota, jsou zde dány do kontrastu s ryze pubescentními vlastnostmi, ty zastupuje např. rozhazovačnost, arogance a lehkomyšlnost.

Zábavné a akční části se střídají s popisnými, ty příznivce připraví na další rychlý slet událostí. Autor děti neustále udržuje v postřehu, ale zároveň jim dopřává odpočinku, aby dokázaly vstřebat všechny pocity.

Jazyk knihy je nenáročný a lehce identifikovatelný. Ačkoliv by se mohlo zdát, že je dílo vhodné jen pro dětské čtenáře, pravda je taková, že i dospělí si zde najdou to své. Mravní zásady a přátelské vztahy jsou zde vylíčeny na vysoké úrovni, to se může stát inspirujícím i pro rodiče.

Naopak Jerome si za hlavní hrdiny vybírá tři životem unavené muže ve středním věku, které na cestě doprovází pes. Neustále si stěžují na svoje nemoci a baví se o věcech, kterým mnohdy porozumí jen čtenáři pokročilejšího věku.

Také forma, kterou je kniha psána je dětem cizí. Autor zážitky z plavby líčí velice vtipným a ironickým způsobem, suchý anglický humor převažuje nad popisnými pasážemi. Vše je založeno na slabostech a negativních vlastnostech postav, které vyplouvají na povrch v nejrůznějších komických situacích. Cílem je postavy ztrapnit.

Stavba vět často kombinuje několik časových rovin najednou, takže je pro děti těžká na porozumění.

Jednotlivé příběhy jsou prokládány informacemi o historii Temže a občasnými úvahami jedné z hlavních postav. Pokud se čtenář v této problematice neorientuje nebo nemá přehled o stručných dějinách Anglie, jen těžko odkryje některé glosy. Dá se tedy s jistotou říct, že tento román je pro děti zcela nevhodný.

9.2 Společné motivy

9.2.1 Přátelské pouto

Jedním z nejsilnějších motivů, který se prolíná oběma příběhy, je rozhodně přátelství a jeho pevné vazby. Grahame zde líčí vztahy mezi čtyřmi přáteli, kteří jsou povahově zcela odlišní, ale přesto je spojuje oddanost jeden druhému. Když pomineme ten fakt, že se jedná o zvířata, můžeme si povšimnout, jak jednoduše lze ovlivňovat jednotlivé členy skupiny. Přestože každá postava pochází z jiného sociálního zázemí a vyznává jiné životní hodnoty, dokážou hrdinové spojit své síly a pomoci příteli v nouzi. Zároveň se od sebe vzájemně učí vlastnostem, které jim chybí. Dokazují, že i přes velkou řadu rozdílů, si dokážou společně chvíle užívat a na nic nemyslet. Plavba na lodi má jejich vazby ještě více utužit.

Jerome vsadil na přátelství, které bylo ozkoušeno již celou řadou let. Zde je naopak plavba popudem k tomu, aby muži udělali něco neobvyklého, něco, na co nejsou ve svém kruhu zvyklí. Jejich častá sezení v Londýně, během nichž si stěžovali na život a zkoumali své nemoci, jim přišla nudná a bylo potřeba osudy okořenit.

Pevné spojení přátel se projevuje hlavně ve společném satirickém humoru.

Jiní by se mohli nad některými situacemi pozastavit a urazit se, ale tato trojice je ztělesněním přátelství. Nesnaží se vzájemně měnit, jen svoje vlastnosti zesměšňují. Jsou s nimi zcela smířeni a akceptují je. Přestože je z příběhu cítit nadsázka a sarkasmus, není zde pochyb, že by jeden pro druhého udělali cokoliv.

9.2.2 Mravní zásady

Jak už zde bylo naznačeno, postavy v *The Wind and the Willows* mají rozdílné charaktery. Přesto se u nich dá velice snadno rozlišit, kdo se chová z hlediska morálky správně, a kdo nikoliv. Žabák je příkladem typického rebela, který vyčnívá ze společnosti. Nejenže si rád dopřává věcí a aktivit, které jsou velice okázalé, ale ještě se s nimi rád chlubí a opovrhuje ostatními. Snaží se dělat vše pro to, aby byl středem pozornosti. Jeho životní styl je velice nestálý a nebezpečný. Naproti tomu ostatní postavy žijí v souladu s přírodou a vyznačují se ctnostmi dobře vychovaného člověka.

Stírání společenských rozdílů je také velkým tématem knihy. Žabák si potrpí na přepych, a ten u svých přátel nenachází. Domnívá se, že to pro něj není vhodná společnost. Když se ale ocitne v úzkých, parta starých přátel je jediná útěcha, kterou nachází. Svoje mravy kvůli nim následně změní a začne žít obyčejnější život.

V knize *Three Men in a Boat* je mravní jednání ukázáno zejména na okolí, které hlavní aktéry ovlivňuje v chování. Anglická společnost je zde vykreslena jako snobská a povrchní. V očích mužů se společnost příliš váže na majetek a nedokáže se uvolnit. Londýn pro ně znamená místem plné jistot a útočištěm, kde je nic nepřekvapí, ale ani nic dobrodružného nepotká. Společnost raději přikyvuje nastaveným ideálům, než aby přiznala, že jim nerozumí. Klade se větší důraz na etiketu na úkor upřímnosti a pravosti. Postavy při plavbě náhle zjišťují, že sami jsou součástí takovéto společnosti, a že se vyznačují stejnými vlastnostmi jako ona.

9.2.3 Moderní svět

Dětská kniha se tomuto fenoménu více věnuje v příbězích, kde je hlavní postavou Žabák. Ten si díky svému jmění může dovolit i ty nejmodernější technologie. Vzhledem k tomu, že tyto věci byly v té době nedostupné a zakázané a nemohl je vlastnit každý, fascinovalo to neposedného Žabáka o to víc. Samozřejmě že auta mají i své pozitivní stránky, ale autor měl zde potřebu ukázat, jak se tento prostředek může stát nebezpečným, pokud se ocitne v nesprávných rukou.

Když se spojí Žabákova divoká povaha a rychlost aut, je jasné, že to nevěstí nic dobrého. Ostatní postavy tento svět vůbec nefascinuje nebo ho úspěšně ignorují. To se jim daří do té doby, než se jejich přítel zraní a způsobí svojí nehodou veliké škody. V ten moment si všichni hrdinové uvědomí, že se z technologií, které byly určeny původně pro zábavu, stává závislost. Pokud bychom v analýze šli více do hloubky, mohli bychom v tomto ohledu vidět jakousi paralelu na dnešní dobu, kdy jsou moderní technologie běžnou součástí života a také se často hovoří o problému závislostí dětí např. na telefonech.

Zatímco Grahame byl moderním světem v určitém ohledu fascinován, Jeromovy postavy jsou opačného názoru. Londýn je pro ně městem pokroku a toho už jsou přesyceni. Proto utíkají do prostého prostředí řeky, kde jim žádný střet s modernizací nehrozí, alespoň si to myslí. V průběhu plavby se ale setkávají s parníky, kterými opovrhují, a naopak vyzdvihují svoji odvalu plavit se na tak primitivní dřevěné lodičce. Svoje postoje argumentují tím, že jsou díky tomuto počínu blíže historii a lépe si tak představí, co vše řeka zažila. Velice často si můžeme povšimnout, že hlavní postava Jerome doplňuje plavbu informacemi z minulosti, je jakýmsi průvodcem. Ostatní členové považují výklad za přínosný, ačkoliv je občas zmáhá.

9.3 Symbolika Temže a přírody

Obraz řeky je knihami prostoupen natolik, že se mu budeme věnovat v samostatné podkapitole. S tím souvisí i zobrazování okolní přírody v dílech, které vykazuje řadu odlišností.

Grahame vsadil na romantické pojetí řeky. Londýnský tok je oázou klidu a zvířata nepřestává fascinovat. Nejvíce očaruje Krtka, který zažívá plavbu po řece vůbec poprvé.

„The mole was bewitched, entranced, fascinated. By the side of the river he trotted as one trots, when very small, [...]” (Grahame, 1993, s. 13) Pro ostatní postavy je řeka dobrým zdrojem obživy a zábavy. Přestože je pro ně prostředí řeky známé, nejsou jím znaveni a rádi si na ní užijí legraci. Příroda je zde líčena záhadně a je v souladu se světem zvířat. Do kontrastu je postaven svět moderních technologií, který se do idylického prostředí nehodí.

Pojetí řeky v díle *Three Men in a Boat* se na začátku od Grahamovy dětské knížky příliš neliší, později se ale autoři v pohledech rozcházejí. Nejprve je Temže představena jako únik od reality. Postavy se domnívají, že čas strávený v přírodě jim prospěje nechá je zapomenout na starosti všedního dne. Zároveň si uvědomují, že je řeka úzce spjata s historií Londýna, a proto chtějí plavbu pojmout stylově. Přesto si zvolí oblečení, které je pro vodáctví velice nepraktické. Klidná příroda je pro ně nezvykem, a proto si jí nejprve váží. S přibývajícím zážitky a dny strávených na vodě si muži připouští, že pro ně Temže začíná být obtíž. Ticho nechává vyniknout opravdovým charakterům postav a vše působí zveličeně. Hrdinové románu zjišťují, že tento životní styl je jim cizí a raději se opět s pokojí s Londýnem, který je pro ně jistotou pohodlnosti. Řeka na konci už není romantickým zákoutím, nýbrž bojem o přežití. Autor inspiroval čtenáře k tomu, aby se obdobně jako hlavní postavy vydali na dobrodružnou cestu, zároveň ale připomíná, že putování může skrývat spoustu záludností a překážek, které je potřeba překonat.

9.4 Hledání smyslu života

Obě knihy se soustředí na téma, které se týká hledání smyslu života. Postavám k tomu má dopomoci motiv cesty, ten lze chápat ze dvou úhlů pohledu.

Samotná plavba po řece je příkladem pohybu, který směřuje vpřed. Během této cesty si postavy uvědomují svoje priority a soustředí se na přítomný okamžik. Plavba jim umožňuje poznat svoji osobnost, a také osobnosti ostatních účastníků. V Grahamově příběhu se často hovoří o tom, že samotné sjíždění řeky je to jediné, na čem záleží. Postavy svoji podstatu nachází díky situacím, které jim Temže poskytuje. Zvířátka připouští, že i přes rozdílné povahy je jejich osudem zůstat nadále v souladu s přírodou a pokračovat v přátelských vazbách.

Naopak tři muži se shodují, že jim řeka ukázala směr, kterým se ubírat nechtějí. Stojí o pozornost a rychlý život v anglické metropoli. Jejich údělem je žít obyčejný městský život. To dokazuje i finální věta v knize, ze které lze vycítit pocit úlevy a radosti, že mají plavbu za sebou: „*Here's to Three Men well out of a Boat!*“ (Jerome, 2020, s. 255)

Jednotlivé postavy obou příběhů prochází v průběhu vyprávění proměnou. V tomto smyslu můžeme chápat cestu jako hledání nového já. Největší proměnou v Grahamově knize projde postava Žabáka. Nejprve vidí smysl života v automobilech a hazardu. Následně zjišťuje, že s postupným rozhazováním ztrácí i své nejcennější přátele. Veškeré povrchní vlastnosti opustí a rozhodne se žít uspořádaným životem.

Přerod z pubescentního lehkomyšlného mladíka na uspořádaného jedince je tak silný, že je jedním z hlavních témat knihy.

Jeromovy postavy naopak procházejí procesem, který je navrátí k jejich obvyklému způsobu života. Věří, že podstatu bytí odhalí díky nekomfortní situaci na Temži, ta je ale utvrdí v tom, že stěžejní je životní styl, který vyznávali před plavbou.

10 Závěr

Řeka Temže neodmyslitelně patří k hlavním dominantám Londýna a celé Velké Británie. To byl důvod, proč se stala předmětem zkoumání mnoha britských autorů. Historie Anglie je s londýnským tokem úzce spjata, a to inspirovalo celou řadu spisovatelů k tomu, aby napsali příběh, jenž se na řece odehrává.

Cílem této bakalářské práce bylo odhalit symboliku Temže v dílech K. Grahama a J. K. Jeroma, kteří se zapsali do paměti dětských i dospělých čtenářů. Dále analyzovat společné motivy a téma knih *The Wind in the Willows* a *Three Men in a Boat* a vysvětlit, jak se v dílech projevuje hledání smyslu života.

Úvodní část je zaměřena na teorii chronotopů podle M. Bakhtina. Vysvětluje důležitost časoprostoru v literárních dílech a detailněji se soustředí na chronotop řeky, který je podstatný pro dobrodružné romány.

V kapitole následující je uvedena stručná historie Temže a její využití napříč dějinami. Soustředila jsem se na zobrazení řeky v dílech dalších britských autorů, kteří řeku popisovali odlišnými způsoby.

Následující části se věnují skotskému autorovi K. Grahammovi. Představují jeho život, tvorbu a stěžejní dílo dětské literatury 20. století *The Wind in The Willows*. Podrobněji se podkapitoly věnují jednotlivým motivům, postavám a detailněji se soustředí na prostředí okolo řeky Temže.

J. K. Jerome je hlavním tématem dalšího úseku. Autor je zařazen do kontextu tvorby a větší pozornost je věnována Jeromovu jménu. Následně se podkapitoly zaměřují na knihu *Three Men in a Boat*. Pojednávají o motivech, časoprostoru a celkové atmosféře románu.

Poslední kapitola porovnává tvorbu obou autorů. Soustředí se na jejich odlišnosti a analyzuje společné znaky, které vykazují díla *The Wind in the Willows* a *Three Men in a Boat*. Výraznou část věnuje motivům a prostředí řeky Temže, jež je v dílech zobrazováno z jiných perspektiv.

Ve své bakalářské práci jsem se snažila představit britské autory, kteří tvořili na přelomu 19. a 20. století knihy pro děti i dospělé. Dospěla jsem k závěru, že tyto žánry literatury se vzájemně ovlivňují a často přebírají stejné motivy, i když je popisují z jiného úhlu pohledu.

11 Bibliografie

Primární zdroje

GRAHAME, Kenneth. *The Wind in the Willows*. Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited, 1993. ISBN 9781853261220.

JEROME, Jerome K. *Three Men in a Boat*. London: Macmillan Collector's Library, 2020. Reissue edition. ISBN 9781529024012.

Sekundární zdroje

BAKHTIN, Mikhail. *The Dialogic Imagination: Forms of Time and the Chronotope in the Novel*. United States of America: University of Texas Press, 1981. ISBN 0292715277.

BARFIELD, Steven. *Postface: Reflections on the Literary Thames: River, City and Chronotope* [online]. London: Interdisciplinary Studies in the Representation of London, 2007. Volume 5, Number 1. Dostupné z: <http://literarylondon.org/london-journal/march2007/barfield.html>

BONE, David. *Landfall at Sunset: Joseph Conrad*. London: Gerald Duckworth & Co LTD, 1955.

CARPENTER, Humphrey; PRICHARD Mari. *The Oxford Companion to Children's Literature*. Oxford: Oxford University Press, 1991. ISBN 0198602286.

CITY OF LONDON. *A Brief History* [online]. Copyright © 2022. Tower Bridge. Dostupné z: <https://www.towerbridge.org.uk/discover/history>

DRAYTON, Michael. *Idea: Daniel's Delia and Drayton's Idea* [online]. London: Chatto and Windus, 1908, 67-141. Dostupné z:

<https://www.luminarium.org/editions/idea.htm>

ELIOT, T. S. *The Waste Land*. New York: Boni and Liveright, 1922.

GREEN, Peter. *Beyond the Wild Wood: The World of Kenneth Grahame Author of The Wind in the Willows*. New York: Facts on File, 1983. ISBN 0906671442.

HISLKY, Martin. *Modernisté*. 2. vydání. Praha: Argo., 2017. ISBN 9788025721933.

HUNT, Peter. *The Wind in the Willows Isn't Really a Children's Book: Nor, Mysteriously, Does it Contain Any Willows* [online]. University of Oxford: Bodleian Library Publishing, Copyright © 2018. Dostupné z: <https://lithub.com/the-wind-in-the-willows-isnt-really-a-childrens-book/>

JEROME, Jerome K. *My Life and Times*. First U.S. edition. New York and London: Harper & Brothers, 1926.

LONGFELLOW, Henry Wadsworth. *The Seaside and the Fireside*. Boston: Ticknor, Reed and Fields, 1850.

NICHOLAS, Jeremy. *Jerome the Man* [online]. Copyright © 2007. The Jerome K. Jerome Society. Dostupné z: <https://www.jeromekjerome.com/jerome-in-words/jerome-the-man-2/>

NICHOLAS, Jeremy. *Three Men in a Boat and on the Bummel – The story behind Jerome's two comic masterpieces* [online]. Copyright © 2007. The Jerome K. Jerome Society. Dostupné z: <https://www.jeromekjerome.com/jerome-in-words/three-men/>

OULTON, Carolyn. *Below the Fairy City: A Life of Jerome K. Jerome*. Brighton: Victorian Secrets Limited, 2012. ISBN 9781906469375.

PRESTON, John. *Kenneth Grahame: Lost in the Wils Wood* [online]. Copyright © 2008. Telegraph.co.uk. Dostupné z:

<https://www.telegraph.co.uk/culture/donotmigrate/3671092/Kenneth-Grahame-Lost-in-the-wild-wood.html>.

RAY, Martin. *Joseph Conrad: Memories and Impressions: An Annotated Bibliography*. Netherlands: Editions Rodopi B.V., Amsterdam, 2007. ISBN 9789042022980.

SCHNEER, Jonathan. *The Thames: England's River*. Great Britain: Little, Brown and Company, 2005. ISBN 0316861391.

THORNBURY, Walter. *The River Thames: Part 2 of 3, Old and New London: Volume 3* [online]. 1878. British History Online. Dostupné z: <https://www.british-history.ac.uk/old-new-london/vol3/pp300-311>

